

Enhörningen

*Enhörningens webbnovell 19
publicerad på
www.enhorningen.net
1.1.2014*

Skåningen –Ahrvid Engholm–

– **S**hebo de gasko?, sade den turkoslaviske passkontrollanten. De gasko? Passport? Die Passe?

Bertil förstod ingenting. Han var alldeles för nervös. Redan från början var det något som inte stämde med drömbilden av Turkoslavien.

Familjen Svensson hade just anlänt till den turkoslaviska huvudstadens internationella flygplats. Bertil Svensson, hans hustru Berit med lille Bengt, två månader gammal, hade sålt allt de ägde – vilket inte var så mycket – och köpt enkla biljetter till Turkoslavien. Där skulle det finnas jobb, något som dessa dagar var sällsynt i Sverige.

En tolk såg familjens belägenhet, och gick fram till kontrollanten.

– Svenskar alltså ..., fnyste passkontrollanten efter en kort ordväxling mellan tolken och familjen. Bara turistvisum. Ni vet att ni bara får stanna här tre månader. Var har ni returbiljetterna?

Efter tolkens instruktioner förklarade Bertil att man inte hade returbiljetter, men väl pengar så att man kunde köpa dem senare.

– Vi har inte bestämt *exakt* när vi skall hem. Det är ju så svårt att beställa biljetter för datum som man inte vet och ...

– Då får ni deponera pengar för returbiljetter här, fräste passkontrollanten kort.

Han lade beslag på nästan alla

pengar familjen hade, och släppte sedan förbi dem.

– Djävla vitskallar, tillade han surt. Komma hit och ta våra jobb!

Det var svårt att säga *exakt varför* det gått så utför med Sverige, som en gång varit ett av världens rikaste länder. En lång rad faktorer inverkade dock. Hög inflation gjorde att reallönerna urholkades, och när köpkraften minskade försvann företagets hemmamarknad; vinsterna sjönk, och det komparerades med högre priser, som drev upp inflationen ännu mer. Höga skatter gjorde att folk arbetade mindre, att industriproduktionen sjönk och att investeringskapitalet drog utomlands. Industri efter industri lades ned. De få som var kvar satsade på automatiserade robotfabriker som inte krävde mänskliga anställda; arbetslösheten ökade drastiskt.

Ålderspuckeln dök upp. En tredjedel av befolkningen var pensionärer, och de skulle försörjas av ett allt mindre antal förvärvsarbetande som dessutom producerade för litet. Kärnkraften avvecklades vilket drev upp energipriserna och skrämde bort industrierna. Massor av små faktorer påverkade raset och alla faktorer förstärkte varandras effekter.

Sveriges ekonomiska nedgång började som en liten snöboll, till vilken andra små snöbollar anslöt sig. Snart

blev det till en lavin, och när den väl börjat rulla gick det snabbt utför.

Det var när familjen Svensson fått leva på Frälsningsarméns soppkök i ett drygt år som man bestämde sig för att lämna landet. Lille Bengt hade fötts, och det skulle inte gå att fortsätta leva i mormors dragiga etta i Solnaslummen, särskilt inte som två andra familjer också bodde där redan.

Turkoslavien var drömlandet.

– Nu har de tagit alla våra pengar, sade Berit. Och vi blir utkastade om tre månader. Vad gör vi?

– Den dagen den sorgen, svarade Bertil. Det kan i varje fall inte bli sämre än hemma i Sverige. Gurre, min gamle klasskamrat vet du, skrev ju och berättade om var man kan få jobb här. Och det går alltid att hålla sig undan från invandrapoliserna ...

De passerade en grupp turkoslaviska ungdomar. De tittade föraktfullt på den svenska familjen där den mödosamt släpade på sitt pick och pack. Någon spottade föraktfullt i marken. En annan morrade något obegripligt på turkoslaviska. Bertil förstod inte ett ord, men det var ingen tvekan om vad den utslungade frasen innehöll för budskap.

Situationen började bli direkt hotfull. Familjen skyndade på stegen. De var redan en bit bort när en ensam sten ven förbi deras huvuden. Ung-

domarna orkade inte bry sig om alla svenskar som dök upp. De var så många.

– Jag har en adress här, sade Bertil en stund senare. Där behöver man arbetskraft. Det blir första anhalten.

Inom några timmar hade Bertil fått jobb som diskare på en svensk restaurang. Svensk mat hade blivit oerhört populär på senare år. Som svampar växte svenska restauranger upp i världens alla hörn. Där serverades köttbullar, kroppkakor, renskav, Jansons frestelse, kryddsill och andra exotiska läckerheter.

Berit fick inget jobb. Man bestämde att hon skulle ägna de närmaste veckorna åt att jaga jobb och bostad, försöka ta kontakt med andra svenskar och sköta andra praktiska detaljer. Det skulle säkert dyka upp något jobb, städjobb, skördeplockning eller något liknande.

Under tiden fick de sova i en skrub i källaren under restaurangen.

– Men bara i några dagar, sade den svenskättade restaurangägaren. Jag vill inte ha svenskar springande här dag och natt. Man måste tänka på restaurangens anseende ...

Jobbet var naturligtvis uselt betalt, lönen var svart och Bertil kunde inte ställa några som helst krav på arbetsvillkoren. Började han krångla tillkallade ägaren invandrapolisens, och så var allt kört. Att ha tagit illegal anställning gjorde turiststämpeln i passet ogiltigt och innebar omedelbar utvisning. Ägaren kunde få litet symboliska böter, som inte på något sätt motsvarade vad han tjänade på att anställa billiga svenskar. Förmodligen skulle han dock inte få några efterräkningar. Vad hade en smutsig svensk som dessutom inte kunde språket för rättigheter mot en hedervärd turkoslavisk medborgare?

Redan efter ett par veckor hade Berit fått jobb som hembiträde i en rik turkoslavisk familj. Där fick familjen också ett rum att bo i. De sparade och gnetade. Bertil gick de fem kilometrarna till restaurangen varje morgon, och sparade därmed in busspengarna. Matrester tog han vara på, och det gjorde matkontot billigare.

Det var efter en dryg månads vistelse i Turkoslavien som de stötte på skåningen. Han hade ett riktigt namn, Måns Jensen eller något liknande,

men var känd som bara "skåningen".

Han hade kommit till Bertils restaurang för att äta. Det kunde han göra helt öppet och utan problem. För precis som många andra skåningar hade han beviljats politisk asyl.

Det var ont om matgäster den kvällen. Bertil hade avslutat sitt pass och skulle just gå när han hörde den breda skånska dialekten mumla i ett hörn. Diskret smög han sig dit och ställde sig bredvid skåningen.

– Är du från Malmö? frågade han.

– Jeo, det är jag, svarade skåningen. Du är svensk va?

De började prata. Skåningen gillade inte svenskar, men han var inte av den fanatiska sorten. Bråk och hat hade världen redan för mycket av.

– Hur är det i Malmö nu för tiden? frågade Bertil.

Situationen i Skåne var kaotisk. Det hela hade engång börjat med Skånepartiet, som dragit igång rörelsen för att skilja Skåne från resten av Sverige. Små terroristgrupper bildades, och snart växte de till reguljära milisförband. Dansk militär gjorde ett misslyckat interventionsförsök, men fick ändå ett brohuvud i Helsingborgstrakten. Formellt var Skåne fortfarande svenskt, men den försvagade svenska militären orkade inte med att hålla mer än några få stödjepunkter.

Malmö var en delad stad. Danska "fredsbevarande styrkor" kontrollerade ett stort område kring danska konsulatet. Svensk militär övervakade enstaka kvarter. I resten av staden härjade olika skånepartistiska extremistfalanger. På Österlen pågick reguljära slag mellan skånska och svenska styrkor. Den idylliska skånska landsbygden, som Edvard Persson omfamnat så ömt i sina sånger, var sönderbombad. Taggtråd och sand säckar växte på den skånska myllan. Varje landsväg med självaktning hade vägspärrar uppsatta av någon stridande grupp. Svensk militärpolis genomskötte de små korsvirkeshusen i jakt på skånepartister. Många flydde utomlands, och fick politisk asyl i de flesta länder.

– Jeo, Malmö ja, suckade skåningen. Malmö är min själ som en spittekaka. Full av hål, och tom inuti. Det är få som vågar bo kvar. Kidnappningar. Bombattentat. Flyktingläger. De sköt min fru. Men jag hann fly.

– Att de aldrig tröttnar, sade Bertil. Jag är inte ett dugg intresserad av om Skåne skall vara självständigt, tillhöra Danmark, eller Sverige. Vad mig angelangar kunde Skåne lika gärna få tillhöra Turkoslavien.

– Jeo, det vore kanske det bästa, sade skåningen. Här är det bra. Här tänker jag stanna.

– Jag hoppas också kunna stanna. På ett eller annat sätt ...

Skåningen satt tyst en stund.

– Deu, sade han till sist. Jag gillar dig. Du är min själ den första svensk jag stött på som inte kommit dragande med surströmming, Du Gamla Du Fria och rostiga Volvobilar. Jag kanske kan hjälpa dig att stanna. Du förstår, när jag kom hit hade jag min fru inskriven i passet, och det var så rörigt att man inte noterade att ...

De träffades dagen efter för att dra upp planerna.

Det visade sig att såvitt Turkoslaviens myndigheter visste var skåningens hustru inte död, utan i Turkoslavien. Och vem som tog över hennes plats i passnoteringen brydde sig inte skåningen om.

Berit Svensson kunde officiellt bli hans fru, och då skåningen varit där mycket längre än lille Bengts ålder kunde barnet ha fötts i landet. Sedan kunde man formellt begära skilsmässa.

– Jag hade tänkt erbjuda någon tjusig skånska att använda den felaktiga passnoteringen, sade skåningen. Men det har gått länge nu, och det har min själ inte dykt upp någon lämplig.

– Men jag då?, frågade Bertil.

– Jeo, det finns flera möjligheter, svarade skåningen. Du kan vara Berits bror, så kanske du automatiskt får uppehållstillstånd. Eller så kan du skriva in dig i Skånepartiet, och söka separat uppehållstillstånd. Det sista är väl det säkraste sättet. Bröder till politiska flyktingar brukar i de flesta fall bli utvisade, men är du själv politisk flykting så har du mycket större chanser.

– Hur skall det gå till?

– Det är enkelt. Jag har kontakter i Malmö. Får de litet turkoslavisk hårdvaluta att köpa vapen för så nog skickar de dig en Skånepartistisk partibok och annat du behöver. Du smyger ut över gränsen, och kommer tillbaks till en gränstation. Sedan visar du bara partiboken, och säger ordet "asyl".

– Måste jag inte kunna skånska då?

– Min själ, de där gränspoliserna är så inihelvitta dumma att de inte ens kan höra skillnaden på svenska och danska. Men ... det kan ju inte skada om du tränar litet!

Bertil berättade om skåningens förslag för Berit. Hon var med på det. Visst kunde hon stå som skåningens s.k. hustru. Men hur blev det med Bertil?

– Det ordnar sig nog, svarade Bertil.

– Hur mycket pengar behövs det?, frågade Berit.

– 5000, svarade Bertil. Det är enda problemet. Om en och en halv månad blir vi utvisade. Jag kan jobba extra, men det blir ändå inte mer än 2000. Skåningen kan låna 2000. Ändå fattas det 1000.

– Pengarna tullen tog beslag på, påpekade Berit. Om vi kunde få tag på dem ... Men vänta nu, jag vet! Så här gör vi:

– Tja, det är väl er rätt att åka tåg hem, sade resebyråtjänstemannen. Men det blir inte billigare, och det blir svårt med ungen på tåget. Men vill ni ha det så ...

Efter ett telefonsamtal och några knapptryckningar på datorn fördes pengarna hos tullen över till en tågbiljett för hela familjen.

– Ni reser i morgon, eller hur?, frågade tjänstemannen. Andra klass? Inga sovplatser? Dumt att fråga, ni har inte råd med annat. Sista biten går med färja från Puttgarten till Kalmár. Skåne är det litet svårt att resa genom, som ni vet. Trevlig resa. Jag hoppas ni kommer tillbaks till Sverige ordentligt.

Han lade betoningen på ”tillbaks ... ordentligt”.

Bertil och Berit andades ut. Det hade gått som planerat. Tågbiljetterna hade inte namn påskrivna, barnet åkte gratis och stod därför inte nämnts alls.

Det tog bara någon timme innan de hade lyckats sälja biljetterna svart på järnvägsstationen. Visserligen fick de långt, långt under det nominella värdet, men tillräckligt för att pengarna skåningen behövde skulle kunna skrapas ihop.

Paret som köpte biljetterna skulle naturligtvis inte till Sverige, utan till Hamburg. Men de kunde ju hoppa av var de ville innan Stockholm. De tjänade mycket på affären. Kunde de få tillbaks pengarna för den outnyttjade

sträckan skulle de få igen nästan allt de betalat svart för resan.

– Danke schön, mein Herr, sade köparen och skyndade iväg till sin reskamrat som höll sig en bit bort från svenskarna.

En dryg månad senare närmade sig en märklig figur till fots en gränsstation i norra Turkoslavien.

På de bleka jeansen fanns några rödgula skånska flaggor fastsydda.

Mannen bar sina tillhörigheter i en axelremsväska av plast, från vilken orden ”Lunds studentkår” lyste med stora bokstäver. Något som liknade ett kulhål perforerade väskans ena kant.

På den slitna Malmö FF-jackan satt en knapp med ett skånepartistiskt kampbudskap.

Tröjan under jackan var neutral grönfärgad. Det gällde att inte överdriva det hela.

När det blev hans tur i kön sade han ett enda ord:

– Asyl!

Passkontrollanten tittade upp.

– Jee, min själ, fortsatte den ensamma figuren. Asyl! I däruppe kan man inte stanna. Svenskarna är för djävliga ... ➔

Om novellen

Skåningen © **Ahrvid Engholm** 1987. Novellen publiceras i *Enhörningen* med författarens tillstånd. Ursprungligen publicerad i *Enhörningen* nr 2 (september 1987).

Ahrvid Engholms novell *Skåningen* var den första utländska novellen som publicerades i *Enhörningen* och den andra novellen överlag som publicerades i tidskriften.

Engholm har varit aktiv inom rikssvensk fandom sedan 1970-talet. Han har utgivit sf-nyhetsfansinet *Science Fiction Journalen* sedan 1978; idag utges nyheterna främst som ett Twitterflöde på @SFJournalen.

Sedan 1997 har Engholm drivit e-postlistan *Skriva* för skribenter intresserade av science fiction, fantasy och skräck. Listan arrangerar årligen en fantastiknovelltävling.

Ahrvid Engholms noveller har publicerats i en rad tidskrifter och antologier. År 2006 utgav förlaget ZenZat hans novellsamling *Mord på Månen*. Noveller från samlingen har översatts till engelska och kroatiska och publicerats i Danmark, Kanada, Kroatien och USA.

Vill du kommentera novellen kan du skicka e-post till enhoringen@enhoringen.net.

Länkar

- Ahrvid Engholm på Twitter: twitter.com/ahrvid och twitter.com/SFJournalen
- Information om e-postlistan *Skriva*: www.skriva.bravewriting.com
- Information om novellsamlingen *Mord på Månen*: zenzat.wordpress.com/bocker